

**ĆWICZENIA
DO
INTERNETOWEGO PODRĘCZNIKA HISTORII KASZUBÓW**

TEMAT 13: Losy Kaszubów w czasie II wojny światowej.

Materiały źródłowe do zadań 1 i 2:

Źródło A

Źródło B

(Źródło: <https://upload.wikimedia.org>; <http://www.berliner-kurier.de>)

Zadanie 1 [1 pkt]

Materiały źródłowe **A** i **B** przedstawiają:

- A) jeden z budynków znajdujących się na terenie polskiej placówki wojskowej na Westerplatte;
- B) gmach Poczty Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku;
- C) budynek stacji kolejowej w Szymankowie.

Zadanie 2 [1 pkt]

Wykorzystując treść tematu 13 Internetowego Podręcznika Historii Kaszubów, podkreśl właściwą odpowiedź: Materiał źródłowy **B** przedstawia wydarzenie, w którym – jako obrońca obiektu przedstawionego w tychże materiale (a także w materiale **A**) – na początku września 1939 r. uczestniczył:

- A) ks. Leon Heyke; B) Alfons Flisykowski; C) Jan Karnowski

Materiały źródłowe do zadań 3 i 4:

Źródło A

W tym czasie miało miejsce ważne dla Sierakowic wydarzenie – wizyta prezydenta Wojciechowskiego. Nauczycielka najpierw długo naradzała się z Łucją (...) jak godnie przygotować uczniów do tej wielkiej chwili. Postanowiły, że wszystkie dzieci będą miały stroje zdobione białą-czerwoną bibułą, a Franciszek miał jeszcze nauczyć się wiersza. (...) wtedy wystąpił mały Franciszek i wyrecytował:

„Co to za obraz, matko, na ścianie?

Czterograniasta czapka na głowie –

Powiedz mi, matko, jak on się zowie?

- Tadeusz Kościuszko. (...)”

(M. Dyczewska, *Opowieści naszych starków*, Sierakowice 2009, s. 88)

Źródło B

Forster był przeciwny przejściowemu popieraniu „kaszubskiej narodowości” i tępił mowę kaszubską na równi z polską. Uważał Kaszubów za element bezwartościowy pod względem rasowym i obywatelskim. Byli dla niego polskimi „untermenschami”, mieszkającymi jednak w Rzeszy i dlatego powinni być Niemcami do odwołania (zum Wiederruf). Ze względu na siłę roboczą, potrzeby Wehrmachtu i politykę propagandową.

(T. Bolduan, *Nie dali się złamać. Spojrzenie na ruch kaszubski 1939-1995*, Gdańsk 1996, s. 12)

Źródło C

(Źródło: <http://westpreussisches-landesmuseum.de/pl/muzeum/czym-sa-prusy-zachodnie/>)

Źródło D

(Źródło: <http://de.wikipedia.org/wiki/Danzig-Westpreu%C3%9Fen>)

Zadanie 3 [1 pkt]

Źródła A i B opisują sytuację panującą na Kaszubach w różnych okresach XX w. Natomiast źródła C i D przedstawiają przynależność polityczną m.in. Kaszub w tymże stuleciu. Wykorzystując wiedzę pozaźródłową, uzupełnij następujące zdanie:

Wydarzenia opisane w źródle B miały miejsce w okresie, który odzwierciedla mapka przedstawiona w źródle.....

Zadanie 4 [1 pkt]

Źródła A i B opisują sytuację panującą na Kaszubach w różnych okresach XX w. Natomiast źródła C i D przedstawiają m.in. przynależność polityczną Kaszub w tymże stuleciu. Wykorzystując wiedzę pozaźródłową, rozstrzygnij, czy poniższe zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe:

Wydarzenie opisane w źródle A miało miejsce w sytuacji politycznej (przynależności państwowej Kaszub), którą odzwierciedla źródło C.

Materiał źródłowy do zadań 5 i 6:

Wojenne losy Kaszubów:

Źródło A. Jan Bilot

LP	Opis losów	Początek			Koniec			Kraj	Woj/Oblast	Pow.	Miej.
		R	m	d	r	m	d				
1	Obóz								Kalinińska		Ostaszków
2	Mord	1940							Kalinińska		Kalinin

LP	opis źródła	sygnatura
1.	Listy wywozowe NKWD (kwiecień-maj 1940) z Ostaszkowa, kopia w zbiorach Ośrodka KARTA – strona, pozycja.	OSTA -012/2-58-45
2.	Miednoje. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego, t.1	KCMI -47

(Źródło: <http://www.indeksrepresjonowanych.pl>)

Źródło B. Benedykt Szymikowski

LP	Opis losów	Początek			Koniec			Kraj	Woj/Oblast	Pow.	Miej.
		r	m	d	R	m	d				
1	Areszt	1939	09	19							Sasów
2	Obóz	1939	10	09							Równe-Lwów
3	Anders	1941	09	02				Rosyjska FSRR			Tockoje

LP	opis źródła	sygnatura
1.	Alfabetyczna kartoteka ewidencyjna jeńców 1939 roku, Centralne Archiwum Wojskowe w Rembertowie, Kolekcja Akt z Archiwów Rosyjskich.	CAW-I -

(Źródło: <http://www.indeksrepresjonowanych.pl>)

Źródło C. Zygmunt Szymikowski

INFORMACJE O PRZEŚLADOWANIACH

Źródło: FPNP	
<i>robotnik przymusowy</i>	Przeżył

<i>miejsce pracy</i>	PSZCZÓŁKI (GDAŃSK)
<i>data rozpoczęcia pracy</i>	1940-03
<i>data zakończenia pracy</i>	1943-01
Źródło: Urząd do spraw kombatantów i osób represjonowanych	
<i>robotnik przymusowy</i>	Przeżył
<i>data rozpoczęcia pracy</i>	1940-03-01
<i>data zakończenia pracy</i>	1942-12-01

(Źródło: <http://www.straty.pl>)

Źródło D. Ks. Franciszek Grucza

INFORMACJE O PRZEŚLADOWANIACH

Źródło: KARTA	
<i>udział w konspiracji</i>	
<i>udział w konspiracji</i>	
<i>organizacja konspiracyjna</i>	TOW Gryf Pomorski
<i>dodatkowe informacje</i>	Kapelan
<i>uwięziony</i>	
<i>rodzaj uwięzienia</i>	obóz koncentracyjny
<i>miejsce osadzenia</i>	Stutthof
<i>data osadzenia</i>	1944-06
<i>data zwolnienia</i>	1944-06
<i>dodatkowe informacje</i>	Więzień obozu koncentracyjnego
<i>uwięziony</i>	Przeżył
<i>rodzaj uwięzienia</i>	obóz koncentracyjny
<i>miejsce osadzenia</i>	KL Stutthof
<i>data osadzenia</i>	1944
<i>data zwolnienia</i>	1945

(Źródło: <http://www.straty.pl>)

Źródło E. Franz Schimikowski

Straty SS-Heimwehr Danzig (...):

(...) SS-Anwärter Franz Schimikowski – 1.09.1939, Tczew (...); ur. Sopot

(Źródło: <http://dws.kei.pl/phpbb3/viewtopic.php?f=5&t=8860&st=0&sk=t&sd=a&start=1925>)

Źródło F. Feliks Marszałkowski

Jak wynika z listów nadchodzących z Anglii, w obozie którego adres brzmi: Welsby Camp. Nr 292 P. O. W. N.R. Grimsby Lincolushire, znajduje się za drutami wielu Kaszubów z powiatów morskiego,

kartuskiego i kościerskiego. Jest ich tam przeszło 1000 osób (...). Między innymi znajduje się tam również sekretarz śp. Dr. Aleksandra Majkowskiego i ostatni przedwojenny redaktor „Zrzeszë Kaszëbskji” p. Feliks Marszałkowski z Kartuz (...). Są [tam, obok Marszałkowskiego – D.Sz.] Kaszubi „wniemczeni” i to najczęściej pod terrorem. Ubrano ich w nienawistny mundur wojska niemieckiego i posłano na front zachodni jako „mięso armatnie”. Na froncie zachodnim dostali się do niewoli. Wielu z nich później walczyło po stronie alianckiej. Ale po skończonej wojnie, zamknięto ich do obozu, pozbawiono wolności, i zmuszono do ciężkiej pracy.

(B. Richert, *Chcę wrócić do ojczyzny*, „Zrzesz Kaszëbskô”, nr 53 z 7 maja 1946, s. 3)

Zadanie 5 [3 pkt]

Wykorzystując materiały źródłowe **A, B, C, D, E i F** oraz treść tematu 13 Internetowego Podręcznika Historii Kaszubów (zob.: <http://www.kaszëbsko.com/historia.html>) oceń czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest ono fałszywe.

Lp.	Zdanie	Prawda	Falsz
1	W latach 1939-1945 Kaszubi walczyli w zarówno w szeregach wojska polskiego, jak i armii niemieckiej.	P	F
2	Kaszubi byli represjonowani przez władze radzieckie jedynie w 1945 r.	P	F
3	Ks. Franciszek Gucza i Benedykt Szymikowski należeli do Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”	P	F

.....

Zadania dodatkowe:

A) Opisz wojenne losy swoich przodków. W tym celu wykorzystaj przede wszystkim rodzinne dokumenty i wspomnienia, a także – w miarę możliwości – inne źródła. Sprawdź, czy te osoby znajdują się w bazach danych dwóch programów naukowo-badawczych: „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką” (<http://www.straty.pl>) i „Indeks represjonowanych” (<http://www.indeksrepresjonowanych.pl>).

B) Przygotuj biogramy następujących osób: Jan Bilot, ks. Franciszek Gucza i Feliks Marszałkowski. W opracowaniu tym zwróć szczególną uwagę na losy tych osób w czasie II wojny światowej oraz na ich zasługi dla kultury kaszubskiej.